



ΓΡΑΦΕΙΟ ΦΙΛΙΠΠΟΣ Δ. ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗΣ

**Η** απορρύθμιση του κλίματος είναι γεγονός. Οι αρνητές του είναι πολλοί και επιμένουν ότι τα πράγματα μπορούν να συνεχιστούν ως έχουν. Περισσότεροι είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι υπάρχουν λύσεις, ικανές να διακόψουν τις αρνητικές εξελίξεις του κλίματος που προβλέπεται ότι επηρεάζουν το άμεσο μέλλον της ζωής στον πλανήτη. Δεν είναι λίγοι εκείνοι που προσφέρουν τεχνικές προδιαγραφές, πειραματικές και μη, για τον περιορισμό ή τη συγκράτηση των διαφανώνων επιπτώσεων της «κλιματικής αλλαγής» ή «κλιματικής

**Οι θεωρίες ελέγχθηκαν και στήριξαν τα δεδομένα, που αποδίδουν στον καλύτερο βαθμό την τρέχουσα πραγματικότητα**

κρίσης». Δεν υστερούν εκείνοι που πραγματεύονται την ανάδειξη του «μετα-ανθρώπου», ο οποίος θα μορφοποιείται και θα λειτουργεί υπό την καθοδήγηση της τεχνολογίας σε έναν κόσμο κλιματικής τεχνο-διαχείρισης. Πληθαίνουν, από την άλλη πλευρά, εκείνοι που κομίζουν επιστημονικά επιχειρήματα και στοιχεία περί κατάρρευσης του πολιτισμού εξαιτίας συσώρευσης παραγόντων που επηρεάζονται από το κλίμα και επταχύνουν την έλευση πλανητικής οικοκτονίας. Σε κάθε περίπτωση, είτε με την άρνηση είτε με την αποδοχή, η απορρύθμιση του κλίματος δεν χρεώνεται σε φυσικές διεργασίες, οι οποίες υπήρξαν στο παρελθόν, αλλά στο ανθρώπινο είδος το οποίο δρα πλέον ως γεωλογική «δύναμη», η οποία ανθρωποποιεί βιαιώς τη Γη, την καθιστά σεράνιμο υποχείριό της.

Μέσα από τις αποκλίνουσες ή συγκλίνουσες τάσεις διακρίνεται η ανάδυση και ωρίμανση μιας αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών ανησυχίας, η οποία έχει δύο σκέλη πωλήσεων: την εγρήγορση αφενός και την παράλυση αφετέρου. Η εγρήγορση λαμβάνει τη μορφή «επικοινωνιακής» πληροφόρησης, τεκμηρίωσης δικαιωμάτων ζωής, σχετικών ακτιβισμών, αυθόρμητων συναθροίσεων και σχεδιασμένων διαδηλώσεων διαμαρτυρίας, πολιτικής οκλαγωγίας, συνεδριακών διακηρύξεων, περασμάτων από την «ημέρα του περιβάλλοντος». Η παράλυση διαδέχεται μέσω της διασποράς ατομικών και συλλογικών ευθυνών, όπου η υπερβατικός χαρακτήρας της τιμωρίας. Οικοδομείται έτσι ένα ερώτημα: πόση σωτηρία έχει ανάγκη ο άνθρωπος όχι για να αποφύγει τις επιπτώσεις της κλιματικής απορρύθμισης αλλά για να τις περιορίσει; Με άλλα λόγια, ποια περιθώρια έχει ο άνθρωπος για να μην αποφύγει τη σωτηρία του εντός μιας, λιγότερο ή περισσότερο, κατακλιτικής Γης;

Αντιληπτό ότι αυτό το ερώτημα της αγοράς είναι προς κατανάλωση εντός της καλλιεργούμενης επί αιώνες και αποκλειστικά – από το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα και μετά – αυταπάτης της ανθρωπότητας σχετικά με τη γραμμική και διήθεν «προοδοτική» πορεία της ανθρώπινης κατάστασης



Η καταγραφή των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, ο συναγερμός για την επόμενη δεκαετία και τα περιθώρια για την ανάληψη δράσης μέσα από το πόνημα του αμερικανού μελετητή, ο οποίος συνεργάστηκε με επιστήμονες και ακτιβιστές κατά τη συγγραφή

προς ένα λαμπρό μέλλον. Αντιληπτό εξίσου ότι το ερώτημα εδράζεται στην κυρίαρχη νεωτερική καπιταλιστική αρχή της παραδοσιακής ηθικής που υποστηρίζει ότι οι ηθικές αξιολογήσεις της συμπεριφοράς μας δεν πρέπει να προκύπτουν από τις πρόσκαιρες διαρκώς μεταβαλλόμενες συνθήκες του ιστορικού, βιολογικού, κοινωνικού βίου μας, αλλά από ασηρημένες διαχρονικές και αιώνιες υπερβατικές ηθικές αξίες, δεδομένου ότι ο άνθρωπος είναι εικόνα και ομοίωση ενός και μόνου Πλάστη, προορισμένος να κατακυριεύσει τη Γη. Σε αυτό το πλαίσιο, υπερβατική ηθική αξία της τεχνολογίας εκφράζει η Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση, η οποία δρομολογεί επείγουσες, καθοριστικές και ολοκληρωτικές επωδούς κορυφαίου ανθρωποκεντρισμού, βάζοντας στο περιθώριο μέχρι εξαφάνισης τον έμβιο κόσμο. Το αόρατο χέρι της αγοράς κανακεύει τον ανθρώπινο εθισμό στην αυτοεξαπάτηση ότι τα χρονικά περιθώρια δεν λείπουν.

### Βιβλίο εν προόδω

Τα θεμέλια, η εμφάνιση και εδραίωση της αγοράς της ανησυχίας απασχολούν τον δημοσιογράφο

και μελετητή του κλίματος Ντέιβιντ Γουόλας-Γουέλς, συντάκτη του περιοδικού «New York», με σπουδές Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Brown, στο πόνημα του «Ακατοίκτη Γη». Η μεθοδολογία που ακολούθησε συνοψίζεται ως εξής: Εξέτασε και κατέγραψε τι πιθανώς σημαίνει το φαινόμενο της υπερθέρμανσης του πλανήτη, αρχής γενομένης από μελέτες και υποθέσεις εργασίας επιστημόνων του 19ου και του 20ού



David Wallace - Wells  
Ακατοίκτη Γη  
Μετ. Κωστής Παναεήλιος  
Εκδ. Μεταίχμιο, 2019, σελ. 352  
Τιμή 17,70 ευρώ

αιώνα. Στη συνέχεια προχώρησε σε μακροσκελείς συνεντεύξεις, συζητήσεις και αλληλογραφία με δεκάδες επιστημόνων, συγγραφέων για το κλίμα, ακτιβιστών για την κατάσταση του πλανήτη, που δέχτηκαν – πολλοί – να διαβάσουν αποσπάσματα και να σχολιάσουν κεφάλαια του «εν προόδω» κειμένου του. Στο μεταξύ, φρόντισε να αρθρογραφήσει για το κλίμα, ώστε να μετρήσει αντιδράσεις και να τις λάβει υπόψη του. Παράλληλα, ζήτησε από ομάδες επιστημόνων να ελέγξουν το τελικό κείμενό του – δεν ήταν λίγοι εκείνοι που το διάβασαν λέξη προς λέξη. Υπήρχε έτσι μια διαχωριστική γραμμή: οι θεωρίες ελέγχθηκαν και στήριξαν τα δεδομένα, που αποδίδουν στον καλύτερο βαθμό την τρέχουσα πραγματικότητα και τις πιθανές εξελίξεις τους, αρνητικές στο σύνολό τους, εξετάζοντας την πολυπλοκότητα της τύχης και της ανάγκης που έφτιαξε σε ένα αδιάφορο ήλιακο σύστημα την ευαίσθητη κατοικήσιμη Γη. Η πολυπλοκότητα επιδεικνύει ότι τα μέρη του γίνιου «παζλ» συνδέονται λιγότερο ή περισσότερο μεταξύ τους, το ένα έχει διαφορετική βαρύτητα από το άλλο, το ένα επιδρά χρονικά, ποσοτικά και ποιοτικά στο άλλο, οι

επιδράσεις μπορεί να έχουν ένα όριο, όχι ένα τέλος, όσο και μια εκθετική δυναμική, έτσι που η απορρύθμιση σε ένα υποσύνολο κυριαρχεί και αλλοιώνει ένα άλλο μέρος ή ένα άλλο υποσύνολο, δημιουργώντας μια συσώρευση διαφοροποιήσεων, ανατροπών και μεταλλάξεων, με κατάληξη τη συρρίκνωση ή την απώλεια της σταθερότητας τύχης και ανάγκης.

Η ανθρωπότητα δεν αντιμετώπισε ποτέ στα έντεκα χιλιάδες χρόνια της Ιστορίας της κάποια πλανητική κατάσταση εξαίρεσης και στερείται σχετικές εμπειρίας. Ακόμα όμως και αν μια εμπειρία μπορούσε να «χτιστεί» επιστημονικά και να γίνει αποδεκτή ορθολογικά, η επιτάχυνση της απορρύθμισης είναι τέτοια που η αντίδραση δεν «προκάνει»: η πλανητική της αποδοχή χρειάζεται – αν υπάρξει – να είναι ταχεία, λειτουργική για όλα τα μέρη της Γης ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες, με τον ίδιο βηματισμό για να υπάρξει κοινό θετικό πλανητικό αποτέλεσμα. Ακόμα πάντως και αν αυτό το ανέφικτο καταστεί εφικτό, η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη έχει καταφέρει να συμπίσει ολόκληρη την ιστορία της ανθρωπότητας με-



σα σε μόλις δύο γενιές του ύστερου 20ού αιώνα: πρώτα αναλάβουμε να αναδιαμορφώσουμε την εικόνα του πλανήτη, ώστε να μας ανήκει αναντίρρητα, λέει ο **συγγραφέας**. Τώρα – συμπληρώνει – διακρίνοντας με γυμνό μάτι ότι καταστρέψαμε τις περιβαλλοντικές συνθήκες που είχαν διατηρηθεί σταθερές για όλους τους προηγούμενους ιστορικούς αιώνες, διαπιστώνουμε ότι κατορθώσαμε όλο αυτό σε μία και μόνο γενιά, αυτή που εμφανίστηκε στο τέλος του 20ού αιώνα και είναι παρούσα σήμερα. Αρκεί μια γενιά – η επόμενη – για να αποσυμπέσει αυτή την κατάσταση και να την ομαλοποιήσει; Και αν οι προσπάθειές της αποδώσουν, η επόμενη της γενιά θα τις σταθεροποιήσει;

### Το «καμπανάκι» του 2022

Αν η μέση θερμοκρασία του πλανήτη έχει αυξηθεί από την προβιομηχανική εποχή (18ος αιώνας) ως τις μέρες μας κατά 1,5 βαθμό Κελσίου, η υπόθεση πως μπορεί να συγκρατηθεί στους 2 βαθμούς, στόχο που έχουν ορίσει λογίων συμφωνίες (όπως η απέλπιδα Συμφωνία του Παρισιού του 2016) και πρωτόκολλα, τα οποία αποδεικνύεται ότι δεν τηρούνται, αλλά παραβιάζονται στο όνομα της καταπολέμησης οικονομικών και πολιτικών ανισοτήτων, κάθε υπέρβαση αυτού του κατά συνθήκη ορίου, λαμβάνοντας υπόψη ότι η αρνητική επιτάχυνση είναι όλο και πιο έντο-

νη, κάθε δέκατο αύξησης της μέσης θερμοκρασίας πολλαπλασιάζει τη δυσκολία αντιμετώπισης των εξελίξεων. Οι καύσωνες, οι πνιγμοί, οι πυρκαγιές, οι αφύσικες καταστροφές, η λειψυδρία, οι ωκεανοί που πεθαίνουν, ο δηλητηριασμένος αέρας, η ερημοποίηση γόνιμων εδαφών, η επανεμφάνιση ασθενειών που είχαν εκλείψει, η επιθετικότητα νέων ασθενειών εκκολαπτόμενων σε ταχύτερα θερμαινόμενες περιοχές, όπως η Σιβηρία, είναι πολλά μύλα κάτω από την ίδια μασχάλη. Τούτων δοθέντων, διαδοχικές επιστημονικές επανεκτιμήσεις, αποδεκτές από τη Διακυβερνητική Επιτροπή για την Αλλαγή του Κλίματος (IPCC) του ΟΗΕ, τον κατά γενική ομολογία εγκυρότερο οργανισμό για την κατάσταση του πλανήτη και την πιθανότερη πορεία της κλιματικής απορρύθμισης, κυρίως επειδή είναι συντηρητικός στις προβλέψεις του και ενσωματώνει μόνο έρευνες που θεωρεί αδιαμφισβήτητες ως προς τα πορίσματά τους, αναμένεται να ανακοινώσουν το 2022 σε νέα έκθεση πως αν δεν τεθούν σε άμεση ισχύ τα διαλαμβανόμενα στη Συμφωνία του Παρισιού, πιθανώς η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη θα φτάσει τους 3,2 βαθμούς Κελσίου περί τα τέλη του 21ου αιώνα, αν όχι το 2050. Τα περισσότερα μοντέλα πρόβλεψης φτάνουν συμβατικά ως εκείνο το σημείο. Αυτός είναι ο λόγος που μερικοί μελετητές του κλίματος αναφέρονται ότι τα εκατό χρόνια που θα επακολουθήσουν θα είναι ο «αιώνας της Κόλασης».

Η ανθρωπότητα βρίσκεται λοιπόν σε ένα αδιέξοδο, το οποίο δημιούργησε ενσυνείδητα σε βάρος της ζωής; Ένα λάθος που δεν διορθώνεται; Μια προοπτική θανάτου; Ο Ντέιβιντ Γουόλας-Γουέλς δεν ασάφεται τέτοιας μορφής τελεολογία. «Το μονοπάτι στο οποίο βαδίζουμε σαν πλανήτης», γράφει, «θα πρέπει να τρομοκρατήσει κάθε κάτοικό του, αλλά, αν σκεφτούμε σαν ένα σύνολο, όλες οι σχετικές μεταβλητές βρίσκονται υπό τον έλεγχό μας, και δεν υπάρχει κανένα απόκρυφο μήνυμα που να χρειάζεται να αποκωδικοποιήσουμε ώστε να ερμηνεύσουμε ή να ελέγξουμε τη μοίρα του πλανήτη. Χρειάζεται μόνο να αποδεχτούμε την ευθύνη». Η «ευρετική του φόβου», ορισμός του Χανς Γιόνας («Η αρχή της ευθύνης: αναζητώντας μια ηθική για τον τεχνολογικό πολιτισμό», εκδ. Αρμός, 2019), βασίζεται στο πολλάκις επιβεβαιωμένο γεγονός πως οι άνθρωποι δίνουν πολύ μεγαλύτερη προσοχή σε ό,τι τους απειλεί σοβαρά, οπότε αντιδρούν ταχύτερα και πιο αποτελεσματικά στο κακό παρά από ό,τι αν αντιμετώπιζαν κάτι ανώδυνο και λιγότερο επίφοβο. Την «ευρετική του φόβου» ασπάζεται και ο **συγγραφέας** της «Ακατοίκτης Γης», κλείνοντας το κείμενό του έτσι: «Προσωπικά πιστεύω πως η ίδια η κλιματική αλλαγή προσφέρει την πιο αναζωογονητική εικόνα, με την έννοια πως η στυγνότητά της αποτελεί ένα εγκώμιο προς τις δυνατότητές μας, και μας καλεί έτσι σε δράση. Η τουλάχιστον έτσι ελπίζω. Αλλά αυτό είναι ακόμα ένα νόημα του καλειδοσκοπίου του κλίματος. Ο καθένας μπορεί να διαλέξει όποια μεταφορά προτιμάει. Δεν μπορεί όμως να διαλέξει πλανήτη, και η Γη είναι ο μόνος πλανήτης που θα κατοικήσουμε ποτέ».